

Eindhoven pakt de zwarte rat aan!

In Zuidoost-Noord-Brabant en Noord-Limburg zien we het steeds meer: zwarte ratten in stedelijk gebied. Zo ook binnen de gemeente Eindhoven. In 2014 en 2015 heeft de gemeente Eindhoven jaarlijks 200 tot 250 meldingen van rattenoverlast ontvangen. Veruit het grootste gedeelte van deze meldingen betreft een melding van de zwarte rat. De meldingen vallen vrijwel allemaal binnen een aaneengesloten gebied van een twintigtal woonwijken. Dit gebied komt globaal overeen met een achtste deel van de totale oppervlakte van de gemeente.

De gemeente Eindhoven heeft als beleid dat men monitoring uitvoert op de aanwezigheid van ratten in de openbare ruimte. Indien daar de aanwezigheid van ratten wordt aangetoond, dan worden deze bestreden. De particulier is verantwoordelijk voor monitoring en bestrijding op hun eigen terreinen. Op basis van de aantallen meldingen van de laatste jaren heeft de gemeente Eindhoven besloten haar burgers te ondersteunen bij de bestrijding van de zwarte rat. Hiervoor heeft de gemeente het KAD opdracht gegeven om meldingen van ratten te onderzoeken en de bewoners van zowel preventieve als curatieve adviezen te voorzien. Het project is op 1 november 2015 gestart en liep tot 1 mei 2016.

Tekst: Opzet van het project

Erik van Gestel, KAD

Achtergrondfoto:

Susannah Anderson

Het KAD heeft een analyse gemaakt van alle meldingen uit 2014 en 2015. Uit deze analyse volgde een zestiental clusters van adressen en een negental losse adressen die onderzocht moesten worden. Meldingen die tijdens de looptijd van het project werden gedaan door bewoners zijn ook onderzocht. In totaal zijn in de genoemde periode 132 adressen bezocht voor een onderzoek naar de eventuele aanwezigheid van ratten. Bij 46 van deze adressen hebben één of meer vervolfbezoeken plaatsgevonden om de voortgang van een bestrijding of het uitvoeren van de preventieve acties te volgen. In totaal zijn, na het geven van adviezen, door bewoners 47 ratten met klemmen gevangen. Dit lijkt weinig, maar is het zeker niet. Later meer hierover. Op meerdere adressen zijn bestrijdingen uitgevoerd met behulp van chemische bestrijdingsmiddelen. Het aantal ratten dat daarmee is gedood, is niet inzichtelijk. Vrijwel alle meldingen hadden betrekking op de zwarte rat. Slechts een handjevol meldingen had betrekking op de bruine rat.

Op geen enkel adres met een melding van zwarte ratten zijn aanwijzingen aangetroffen dat er een omvangrijke populatie aanwezig was. De populaties bestonden uit rattenfamilies bestaande uit één of enkele volwassen dieren met een paar nakomelingen. Elke rattenfamilie leefde in een territorium dat vermoedelijk niet groter is dan enkele achtertuinen bij elkaar. In dat territorium heeft de rat zijn nestlocatie en vindt hij zijn voedsel. De nestlocatie is vaak bij mensen onder de dakpannen van het woonhuis of in een schuurtje. Vaak zijn deze nestlocaties lastig te bereiken, vanwege de grote hoogte waarop zij zich bevinden. De rat bereikt deze locaties door te klimmen via bomen, klimplanten, schuttingen et cetera. De voedselbronnen voor de zwarte rat in de stad bestaan vaak uit voer voor vogeltjes, notenbomen en voer voor huisdieren. De wijken waar het onderzoek heeft plaatsgevonden waren over het algemeen normale nette woonwijken. De leeftijd van de huizen of het type huis maakt niet uit voor de rat. Er zijn ratten aangetroffen in wat oudere rijtjeswoningen, maar ook in nieuwbouwwijken met moderne vrijstaande villa's.

Populatie-dichtheid

Het gebrek aan voedsel is de hoofdreden dat de families niet groter worden dan dusdanig veel aanbod van voedsel dat de ratten er zich in grote aantallen kunnen handhaven. Hoogstwaarschijnlijk zal een volwassen rat zijn jongen vrij snel uit zijn territorium jagen omdat ze directe concurrenten zijn voor zijn of haar eigen voedsel. Deze jonge ratten gaan ieder voor zich weer op zoek naar een eigen territorium. De keuze voor een dergelijk territorium wordt gemaakt op basis van de beschikbaarheid van voedsel, schuilgelegenheid en veiligheid. Voedsel wordt dan weer in beperkte mate gevonden in de vorm van vogelvoer et cetera en een schuurtje in

de nabijheid van het voedsel zorgt voor de nestgelegenheid. Resultaat van dit alles is dat er relatief weinig zwarte ratten aanwezig zijn in een dergelijke stedelijke omgeving, maar dat de totale populatie zich als een olievlek verspreidt. Zou de rat in een omgeving terecht komen waar hij veel voedsel en schuilgelegenheid vindt, dan kan de familie zich handhaven en uitgroeien tot vele tientallen en soms enkele honderden ratten. Dit komt in sommige gevallen in de intensieve veehouderij voor. In het onderzoeksgebied binnen de gemeente Eindhoven komt dit niet voor. De beschikbaarheid van voedsel is dus dé beperkende factor voor een populatie zwarte ratten in de stedelijke omgeving. Op basis van de aantallen ratten die zijn weggevangen en vergiftigd, kan dus gesteld worden dat er flink wat kleine rattenfamilies zijn aangepakt en dat dit het komende jaar voor een stuk minder nakomelingen zal zorgen.

Het territorium van de ratten bestaat waarschijnlijk vaak uit niet meer dan enkele aan elkaar grenzende achtertuinen. De vermoedelijke reden hiervan is dat de rat zich onveilig voelt als hij grote afstanden moet afleggen. Daardoor zoekt hij zijn nestlocatie dicht bij de voedselbron. In de praktijk werd dit duidelijk doordat de voedselbron in veel gevallen aan te wijzen was vanuit de achtertuin van de melders. De kwetsbaarheid van de ratten is gebleken uit meerdere meldingen van burgers van wie de kat ratten had gevangen.

Kennisoverdracht

Uit het onderzoek blijkt dat de grootste winst in het bestrijden van de ratten te behalen is door kennisverspreiding. Burgers hebben gewoonweg de kennis niet van de leefwijze van de zwarte rat en van de beste bestrijdingsmethoden. Zo wordt er massaal naar riolen en watergangen gewezen als zijnde de bron van de rattenproblematiek. Daarnaast worden veelvuldig rodenticiden ingezet op totaal verkeerde wijze. Daar waar rodenticiden worden toegepast wordt vaak veel te weinig gebruikt en op plaatsen waar de zwarte rat niet snel zal komen. Veel van de aangetroffen rodenticiden hebben niet eens een toelating in

Nederland. Ook hebben relatief veel meldingen die onderzocht zijn betrekking op muizen of spitsmuizen. Tijdens de bezoeken zijn melders ingelicht over de leefwijze van de zwarte rat en over de diverse bestrijdingsmethoden. Binnen deze opdracht werden burgers geadviseerd om klemmen in te zetten ter bestrijding van de ratten. De gemeente Eindhoven informeert daarnaast haar burgers via haar website met relevante informatie met betrekking tot de leefwijze en de bestrijding van ratten en de te nemen preventieve maatregelen. Na het eerste bezoek op locatie heeft vaak een tweede en soms een derde bezoek plaatsgevonden. Tijdens deze opvolgbezoeken werd gekeken of de adviezen van het KAD door de burgers waren opgevolgd. In de meeste gevallen was dit inderdaad het geval. In sommige gevallen was het tweede en derde bezoek een hoognodige stok achter de deur om de acties uit te voeren. Daar waar adviezen werden opgevolgd, werd de overlast adequaat opgelost. Het uitvoeren van de bezoeken om de juiste informatie over te brengen en om het opvolgen van de adviezen te controleren, is dus van groot belang geweest voor het slagen van het project. Een dergelijk project staat of valt daarmee met de bereikbaarheid van de burgers.

Verantwoordelijkheid

De burgers van Eindhoven waarderen deze wijze van inzet van de gemeente ten zeerste. Er is slechts één telefoontje binnengekomen van een verontruste burger die bang was dat zijn katten in een klem zouden kunnen lopen. Het is de burgers duidelijk dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor de bestrijding van de zwarte rat en vrijwel alle burgers zijn bereid zelf actie te ondernemen. De vraag waar zij mee worstelden was altijd: maar hoe dan? Hierop hebben zij nu een antwoord gekregen. Tijdens het onderzoek bleek dat deze kennis door burgers ook werd doorgegeven aan andere burgers met rattenoverlast. Door deze kennisoverdracht kan de populatie zwarte ratten beheersbaar gehouden worden. De burger is bij uitstek de juiste persoon voor het bestrijden van de zwarte rat in een stad. Door de hoge intelligentie van dit dier moet je voor een succesvolle bestrijding hier dagelijks en op inventieve wijze mee aan de slag zijn en dit vaak over een langere periode. De inzet van professionele bedrijven zou torenhoge kosten met zich meebrengen.

Kennis, daar draait het om. Kennis met betrekking tot de leefwijze en de bestrijdingsmethoden van de zwarte rat. Deze kennis moet overgedragen worden op de burgers, zodat zij op effectieve en intensieve wijze de ratten kunnen aanpakken. De gemeente Eindhoven heeft deze handschoen met succes opgepakt en de resultaten zijn veelbelovend. ●